

Innst. S. nr. 45

(2000-2001)

Innstilling fra finanskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Kenneth Svendsen, Christopher Stensaker, Thore Aksel Nistad og Ulf Erik Knudsen om avvikling av systemet med produktavgift på kullsyreholdige, alkoholfrie drikkevarer (kullsyreavgiften)

Dokument nr. 8:81 (1999-2000)

Til Stortinget

Sammendrag

I dokumentet fremmes følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om en nedtrappingsplan, med sikte på avvikling av systemet med produktavgift på kullsyreholdige alkoholfrie drikkevarer (kullsyreavgiften)."

Kullsyre er karbondioksyd (CO₂) oppløst i vann. Karbondioksyd er en fargeløs gass som finnes naturlig i atmosfæren. Gassen dannes blant annet gjennom dyr og menneskers åndedrett og gjennom plantenes fotosyntese. Kullsyre gir en frisk og behagelig smak, og tilsettes derfor ulike drikkevarer. Det er i hovedsak tre kategorier kullsyreholdige, alkoholfrie drikker:

1. Vann ("naturlig mineralvann")
2. Sukkersøtet leskedrikk ("brus")
3. Kunstig søtet leskedrikk ("lett-brus")

Helt siden antikken har kullsyreholdig vann fra naturlige kilder blitt ansett som sunt og helsebringende. På 1800-tallet begynte apotekerne å tilsette kullsyre til medisiner, og etter hvert utviklet de kullsyreholdige drikkene seg fra medisin til tørsteslukkere. På begynnelsen av 1900-tallet kom brus på flasker i handlen, og store og små mineralvannfabrikker ble etablert også i Norge. Naturlig mineralvann med kullsyre har hele tiden bevart sin popularitet, og har blitt en trendrikk med kraftig økning gjennom 1990-tallet.

Produktavgiften på kullsyreholdige, alkoholfrie drikkevarer (kullsyreavgiften) ble innført i 1924. På den tiden hørte verken brus eller vann på flaske med i vanlige husholdningers forbruk. I dag er situasjonen en helt annen.

Kullsyreavgiften ilegges alle alkoholfrie drikker som inneholder kullsyre. Fordi avgiften er knyttet til kullsyreinnholdet, rammer den brus med eller uten sukker, og vann med kullsyre på lik linje. Forslagsstillerne kan vanskelig se en politisk begrunnelse for avgiften utover å skaffe inntekter til staten. Det er også på det rene at avgiften har fått en rekke negative bivirkninger. Det er imidlertid mindre kjent at avgiften har betydelige, negative bivirkninger. Når disse tas med i regnestykket, blir ikke avgiftens bidrag til samfunnet like imponerende. Dersom avgiften fjernes, vil det gi store positive utslag, både for næringen og samfunnet rundt oss.

Mineralvann er blant lokkevarerne i grensehandelen og er i økende grad et objekt for økt innførsel fra utlandet. I Sverige er det ingen kullsyreavgift, ingen emballasjeavgift på boks og lav moms (12 pst.) på leskedrikker. Det er ingen kvoter som begrenser hvor mye man kan innføre til Norge for privat forbruk.

Økende handelssamkvem med Sverige og resten av EU vil på kort sikt sette den norske avgiften under sterkt press. Økt konkurranse fra internasjonale markedsaktører vil bidra til behovet for harmonisering innen EØS-området, ikke minst av hensyn til vårt eget næringsliv.

Det høye avgiftsnivået gir stadig mindre rom for selsetting og verdiskapning. Konkurransesituasjonen tvinger produsentene til å bære hovedbyrden av avgiften, mens pris til forbruker har holdt seg forholdsvis lav. Dette svekker marginene til små og mellomstore bedrifter som i vesentlig grad bidrar med verdiskapning og arbeidsplasser i distriktene.

Ifølge beregninger foretatt av Bryggeri og mineralvannforeningen har avgiften siden 1994 økt med hele 41,5 pst., likevel har ikke pris til forbruker økt med mer

enn 11,9 pst. på grunn av de nevnte konkurranseforholdene.

Avgiften svekker de kullsyreholdige drikkene i konkurransen med saft, juice og andre kullsyrefrie leskedrikker i markedet.

Brus og mineralvann er det reelle alternativet til alkohol i ungdomsgrupper. Arbeidet med å heve alkoholdebutalderen til 18 år og å forebygge rusmiddelmissbruk kan understøttes av et avgiftssystem som favoriserer alkoholfrie drikker fremfor alkoholholdige.

Fra 1997-1999 ble kullsyreavgiften økt med 32 pst. (ifølge beregninger foretatt av Bryggeri og mineralvannforeningen). Dette er vesentlig kraftigere enn avgiftene for alkoholholdige drikker som økte med 6 pst. for vin og sprit og 16 pst. for øl m/alkohol.

Arbeidet med å motivere til punktavhold for eksempel i forbindelse med bilkjøring, graviditet og konsentrasjonskrevende aktiviteter, kan understøttes av et avgiftssystem som favoriserer alkoholfrie drikker fremfor alkoholholdige. Mineralvann, kullsyreholdig vann og alkoholfritt øl er reelle alternativer i slike situasjoner.

Kullsyreavgiften er i praksis en skjult beskatning med en skjev sosial profil. Kullsyreholdig vann og brus er viktige poster i barnefamilienes budsjett og bidrar til å dekke barn og voksnes daglige væskebehov. Særlig i områder med dårlig drikkevann, er kullsyreholdige drikker en vesentlig del av barnefamilienes husholdning.

Det vises her til at undersøkelser foretatt av Forbrukerrådet viser at over en million nordmenn har for dårlig vann i husholdningene.

Det er en myte at avgiften begrenser usunne drikkevaner. Avgiften ilegges vann med kullsyre, lettprodukter og sukkerholdig mineralvann på lik linje. Alle disse produktene inneholder mindre sukker enn for eksempel fruktjuice og husholdningssaft.

På basis av ovennevnte vil forslagsstillerne mene at produktavgiften på kullsyreholdige, alkoholfrie drikkevarer (kullsyreavgiften) bør avvikles.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, lederen Dag Terje Andersen,

Erik Dalheim, Grethe G. Fossum, Britt Hildeng, Ottar Kaldhol, Torstein Rudihagen og Signe Øye, fra Fremskrittspartiet, Siv Jensen, Per Erik Monsen og Kenneth Svendsen, fra Kristelig Folkeparti, Valgerd Svarstad Haugland, Lars Gunnar Lie og Ingebrigt S. Sørfohn, fra Høyre, Børge Brende, Per-Kristian Foss og Kjellaug Nakkim, fra Senterpartiet, Odd Roger Enoksen, fra Sosialistisk Venstreparti, Øystein Djupedal, fra Venstre, Terje Johansen, og representanten Steinar Bastesen, viser til brev fra finansministeren datert 19. oktober 2000 som følger vedlagt.

Komiteen viser til at særavgifter i budsjettet normalt kommer til behandling i den ordinære behandling av de årlige statsbudsjett.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, finner ikke grunnlag for å fravike dette. Flertallet foreslår derfor at forslaget avvises.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til at likelydende forslag er fremmet av disse medlemmer i Budsjett-innst. S. nr. 1 (2000-2001) som behandles på samme tidspunkt som denne innstillingen. Disse medlemmer viser på denne bakgrunn til sine merknader og forslag i Budsjett-innst. S. nr. 1 (2000-2001) og foreslår at forslaget avvises.

Komiteens tilråding

Komiteen viser til dokumentet og det som står foran, og rår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Dokument nr. 8:81 (1999-2000) - forslag fra stortingsrepresentantene Kenneth Svendsen, Christopher Stensaker, Thore Aksel Nistad og Ulf Erik Knudsen om avvikling av systemet med produktavgift på kullsyreholdige, alkoholfrie drikkevarer (kullsyreavgiften) - avvises.

Oslo, i finanskomiteen, den 23. november 2000

Dag Terje Andersen
leder

Erik Dalheim
ordfører

Siv Jensen
sekretær

Vedlegg

Brev fra Finansdepartementet v/statsråden til finanskomiteen, datert 19. oktober 2000

Dokument nr. 8:81 (1999-2000) forslag om avvikling av systemet med produktavgift på kullsyreholdige, alkoholfrie drikkevarer (kullsyreavgiften)

Jeg viser til brev av 9. oktober 2000 hvor forslag fra stortingsrepresentantene Kenneth Svendsen, Christopher Stensaker, Thore Aksel Nistad og Ulf Erik Knudsen om avvikling av systemet med produktavgift på kullsyreholdige, alkoholfrie drikkevarer oversendes for uttalelse.

Produktavgiften på kullsyreholdige, alkoholfrie drikkevarer er en særavgift som har blitt vedtatt av Stortinget hvert år etter at den ble innført i 1924. Avgiften er ikke knyttet til innholdet av kullsyre. Alle alkoholfrie drikkevarer, både kullsyreholdige og kullsyrefrie, er ilagt avgift med samme sats (for 2001 foreslått til kr. 1,62 per liter). Dette betyr at avgiften ikke skaper konkurransemessige vridninger mellom alkoholfrie

drikkevarer. For 2001 er provenyet fra avgiften anslått til i underkant av 1 mrd. kroner.

Avgiften inngår sammen med de andre særavgiftene i statsbudsjettet. Den vurderes og vedtas hvert år i forbindelse med behandlingen av statsbudsjettet etter prinsippene i Grunnloven § 75a. Det er således Stortinget som hvert år vedtar avgiftssatsen på disse produktene i eget årlig plenarvedtak. Anførselen i forslaget om at avgiften er en skjult beskatning synes jeg av denne grunn er vanskelig å forstå.

En nedtrappingsplan som foreslått synes å innebære at avgiftnivået skal bindes uavhengig av den årlige budsjettbehandlingen. Dette må etter min mening være lite hensiktsmessig og lite i samsvar med prinsippene i Grunnloven § 75a. Det vil uansett være opp til Stortinget i plenum å fastsette nivået på denne særavgiften ved egne plenarvedtak som vil gjelde for budsjettåret.